

به‌مناسبت عید غدیر، به موزه حرم شاه خراسان سری زده‌ایم که از درو دیوارش عطر و نام علی(ع) می‌بارد

یادگاری‌های علوی در حرم رضوی

فاطمه مرادزاده

ایران

عطر غدیر همه‌جا پیچیده و بوی مهر با خودش آورده، بوی عشق، عطر یک حس خوشایند غریب؛ حس یک کشش و جذبۀ آسمانی که تورا تاوج، تا خود عرش بالا می‌برد و سراپا شور و شادی می‌کند و به رقص و وجد می‌آورد. حس و حال خوشی که دلت را به یک ریسمان نقره‌ای گره می‌زند و قرص و محکمشی می‌کند تا در هیچ حادثه تلخ و تیره‌ای، در هیچ شور و شیرین و اندوه مبهم و بی‌ریشه‌ای، نلرزد و هراسناکش نکند؛ ریسمان محکمی که تا خود آسمان و ستاسقف یک حرم قدسی کش می‌آید و دلت را به سرچشمهٔ نور، به ساح و ولایت گره می‌زند؛ به همان جا که تجلی حدیث ثقلین است؛ حدیث دلنگرانی پیامبر اکرم (ص)، حدیث تمسک به عترت و اهل بیت پیامبر و تمسک به ولایت؛ ولایتی که توسل به آن تا خود حوض کوثر آدمی را می‌برد و از هولناک‌ترین وقایع در امان نگه می‌دارد. حال این روزهای ما حال گره زدن دل به ریسمانی است که یک سرش به دنیای کوچک ما و سر دیگرش به آستان صاحب غدیر، صاحب من کنت مولاه فهذا علی مولاه متصل شده؛ به تجلی ناب ولایت؛ به نور اعلا؛ علی(ع)...

این حال قشنگ اما این روزها و در این دوری دیدار یار، کمی به غریبی می‌زند، به دلنگنی، به بیقراری، به حسّی که برای زدودنش می‌توان خود را به آستان یاری دیگر رساند؛ به آستان نورانی شاه خراسان و موزه‌ای که از در و دیوارش عطر و نام یار می‌بارد.

قرآنی که با دست مبارک عشق به تحریر در آمده

رد پای عشق و ارادت عالم امکان به ساحت نورانی مولای متقیان در همه بخش‌های موزه آستان قدس رضوی و در صحن و سرای حرم شاه خراسان به چشم می‌خورد؛ از آثاری که با جان‌ودل به نشانه عرض ارادت در قالب‌های هنری مختلف برای حضرتش خلق شده و جان گرفته‌اند تا قرآن‌های نفیسی که منسوب به آن امام و دستخط مبارک ایشان است.

یک نسخه از قرآن کریم که گفته می‌شود، یکی از قدیمی‌ترین قرآن‌های کامل دستنویس جهان و منسوب به دستخط امام علی(ع) است در موزه آستان قدس نگهداری می‌شود که یکی از مهم‌ترین منابع تحقیقاتی جهان نیز به‌شمار می‌رود. این نسخه که به خط کوفی ۱۶ سطری و روی پوست، کتابت شده متعلق به دوران نخست اسلامی است که سال ۱۰۰۹ هجری قمری به دست شاه‌عباس صفوی، وقف حرم مطهر امام رضا(ع) شده و وقف‌نامه آن را شیخ بهایی در پشت برگ اول نسخه نگاشته است.

این قرآن بسیار ارزشمند که از سوره حمد آغاز شده و به سوره ناس ختم می‌شود، دارای ویژگی‌های متعددی است ازجمله این‌که نمایانگر قرانات، رسم‌الخط، شمارش آیات، اسماء سور و ترتیب مصحف است.

جنس این مصحف شریف بنا به قول مشهور از پوست آهوست که البته در نقل قول‌هایی به پوست گاو و گوسفند نیز اشاره‌شده است.

این اثر با ۶۸ برگ در ابعاد ۲۰در۲۵و۳۲در۳۲ تحریر شده و جنس ورق، مرکب و خط نیز نشان‌دهنده قدمت این اثر نفیس است. کتابت قرآن ابتدای

طراح:بیژن گورانی

جدول شماره ۵۹۸۵

جدول عادی

افقی: (۱) عملی دروضو- ازادات پرسش-

ترکیب بلغور گندم با دوغ یا گوجه‌رنگی (۲) مجموعه تلویزیونی به کارگردانی حسن فتحی یا بازی علی نصیریان- اندیشه (۳) آفریننده- افزون شونده- دولت‌ها (۴) کرم خونخوار- پوشیده و پنهان- تقلیدکننده (۵) قیمتی- نوزاد حشره- صدمه (۶) تپه کوچک- دوستان- ستون خیمه (۷) تعقیب‌کننده- بینی- لیخند ملیح (۸) بدون خطر- نوعی غذای محلی و سنتی گیلانی- قرقره کاغذ (۹) ماکارونی رشته‌ای- خاموش و بی‌صدا- از نیروهای سه‌گانه ارتش (۱۰) آتشدان- جانشینی- شماره ردیف بعدی (۱۱) هم‌دست بی‌دست!- دست‌باافته‌ای از پشم حیوانات اهلی- شمشیربازی (۱۲) اهل تلاش و فعالیت- نفرین- گوشواره (۱۳) نام ماندگار موسیقی آلمان- شب‌زنده‌داری کردن- داخل (۱۴) پادگلو- با حمله به ایران سلسله صفویه بر ابرانداخت (۱۵) درچه‌ای در قلب پستانداران- پشت‌سر هم- عدد

نورالد.

عمودی: (۱) از ریاض- نوعی اسلحه گرم- آن سوی سقف (۲) عدد ماه- کاغذ تورنسل را قرمز می‌کند- گریاه‌دهنده چهارپایان (۳) شکبیایی- از غلات- برادری (۴) ایالتی در آمریکا- روزه‌کشتی- سخن زیر لب از روی خشم (۵) زمین مناسب فوتبال- پزشک تجویز می‌کند- باز شیمیایی (۶) بسیار حریص- مقابل فرعی- باربردن (۷) درخت زبان‌گنجشک- قطار برقی شهری- بانمک (۸) رزق- محل نشستن- آبادکننده (۹) کارگزار- شهری در استان مرکزی- دوستی (۱۰) خالی-

حل جدول عادی شماره ۵۹۸۴

۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶
۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱	۳۲
۳۳	۳۴	۳۵	۳۶	۳۷	۳۸	۳۹	۴۰	۴۱	۴۲	۴۳	۴۴	۴۵	۴۶	۴۷	۴۸
۴۹	۵۰	۵۱	۵۲	۵۳	۵۴	۵۵	۵۶	۵۷	۵۸	۵۹	۶۰	۶۱	۶۲	۶۳	۶۴
۶۵	۶۶	۶۷	۶۸	۶۹	۷۰	۷۱	۷۲	۷۳	۷۴	۷۵	۷۶	۷۷	۷۸	۷۹	۸۰
۸۱	۸۲	۸۳	۸۴	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱	۹۲	۹۳	۹۴	۹۵	۹۶
۹۷	۹۸	۹۹	۱۰۰	۱۰۱	۱۰۲	۱۰۳	۱۰۴	۱۰۵	۱۰۶	۱۰۷	۱۰۸	۱۰۹	۱۱۰	۱۱۱	۱۱۲
۱۱۳	۱۱۴	۱۱۵	۱۱۶	۱۱۷	۱۱۸	۱۱۹	۱۲۰	۱۲۱	۱۲۲	۱۲۳	۱۲۴	۱۲۵	۱۲۶	۱۲۷	۱۲۸
۱۲۹	۱۳۰	۱۳۱	۱۳۲	۱۳۳	۱۳۴	۱۳۵	۱۳۶	۱۳۷	۱۳۸	۱۳۹	۱۴۰	۱۴۱	۱۴۲	۱۴۳	۱۴۴
۱۴۵	۱۴۶	۱۴۷	۱۴۸	۱۴۹	۱۵۰	۱۵۱	۱۵۲	۱۵۳	۱۵۴	۱۵۵	۱۵۶	۱۵۷	۱۵۸	۱۵۹	۱۶۰

حل جدول ویژه شماره ۵۹۸۴

۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶
۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱	۳۲
۳۳	۳۴	۳۵	۳۶	۳۷	۳۸	۳۹	۴۰	۴۱	۴۲	۴۳	۴۴	۴۵	۴۶	۴۷	۴۸
۴۹	۵۰	۵۱	۵۲	۵۳	۵۴	۵۵	۵۶	۵۷	۵۸	۵۹	۶۰	۶۱	۶۲	۶۳	۶۴
۶۵	۶۶	۶۷	۶۸	۶۹	۷۰	۷۱	۷۲	۷۳	۷۴	۷۵	۷۶	۷۷	۷۸	۷۹	۸۰
۸۱	۸۲	۸۳	۸۴	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱	۹۲	۹۳	۹۴	۹۵	۹۶
۹۷	۹۸	۹۹	۱۰۰	۱۰۱	۱۰۲	۱۰۳	۱۰۴	۱۰۵	۱۰۶	۱۰۷	۱۰۸	۱۰۹	۱۱۰	۱۱۱	۱۱۲
۱۱۳	۱۱۴	۱۱۵	۱۱۶	۱۱۷	۱۱۸	۱۱۹	۱۲۰	۱۲۱	۱۲۲	۱۲۳	۱۲۴	۱۲۵	۱۲۶	۱۲۷	۱۲۸
۱۲۹	۱۳۰	۱۳۱	۱۳۲	۱۳۳	۱۳۴	۱۳۵	۱۳۶	۱۳۷	۱۳۸	۱۳۹	۱۴۰	۱۴۱	۱۴۲	۱۴۳	۱۴۴
۱۴۵	۱۴۶	۱۴۷	۱۴۸	۱۴۹	۱۵۰	۱۵۱	۱۵۲	۱۵۳	۱۵۴	۱۵۵	۱۵۶	۱۵۷	۱۵۸	۱۵۹	۱۶۰

تولیدات فرهنگی کتابخانه‌های آستان قدس رضوی در آپارات

شیوع کرونا بخشی از فعالیت‌های فرهنگی کتابخانه‌های آستان قدس رضوی را هم مجازی کرده‌است. در همین زمینه امور ترویج فرهنگ مطالعه و کتابخوانی کتابخانه‌های آستان قدس رضوی با هدف ایجاد آرشیوی منظم و بهره‌مندی مستمر مخاطبان از تولیدات کانال پاتوق فرهنگی، به ایجاد کانال در سایت آپارات و اشتراک‌گذاری تولیدات و کلیپ‌های متنوع این امر اقدام کرده‌است.

تولیدات فرهنگی کتابخانه‌های آستان قدس رضوی در آپارات

شیوع کرونا بخشی از فعالیت‌های فرهنگی کتابخانه‌های آستان قدس رضوی را هم مجازی کرده‌است. در همین زمینه امور ترویج فرهنگ مطالعه و کتابخوانی کتابخانه‌های آستان قدس رضوی با هدف ایجاد آرشیوی منظم و بهره‌مندی مستمر مخاطبان از تولیدات کانال پاتوق فرهنگی، به ایجاد کانال در سایت آپارات و اشتراک‌گذاری تولیدات و کلیپ‌های متنوع این امر اقدام کرده‌است.

یتیمانیم محتاج دست نوازشت

بعید است نام استاد محمود فرشچیان، نگارگر پرآوازه ایرانی دست‌کم برای یک بار هم که شده به گوش ایرانی‌های داخل و خارج از مرزهای این سرزمین نرسیده باشد. فرشچیان از آن دسته هنرمندانی است که هنر دست و ذهن خلاقش هم به دل هندوستان با هر مسلک و مذهب و عقیده‌ای نشست و هم به دل مردم عامی که گذرشان به دنیای هنر نیفتاده است.

فرشچیان دل پیر و جوان و زن و مرد عامی ایرانی و غیرایرانی را هم به مشبک‌های ضریح امام رضا(ع) در مشهدالرضا و ضریح مقبره منور حسین بن علی(ع) در کربلا پیوند زده است؛ دو ضریحی که با سرپنجه‌های طلایی او طراحی شده‌اند. همه این آثار جاویدان که پشتش نام فرشچیان نشسته تا حدودی به معرض نمایش عموم درآمده و بارها ذکر خیر آنها در محافل هنری و آیینی و مذهبی آمده است اما شاید کمتر کسی بداند دل عاشق و پرشور استاد، گره محکمی هم به نام مبارک امیرالمؤمنین (ع) خورده و این گره، عشقی شده جاری در وجود فرشچیان تا ذهنش را به خلسه ببرد و دلش را به شور وادارد و سرپنجه‌هایش را به رقص درآورد و نتیجه این شیدایی بشود «یتیم‌نوازی علی» که گرچه کمتر از آن گفته و نوشته‌شده اما اگر سری به موزه آستان قدس بنزید در کنار سایر آثار هدایی استاد به آستان امام هشتم، چشمان‌تان به زیبایی این تابلوی بی‌نظیر هم نواخته خواهد شد.

نقاش و نگارگر چیره‌دست ایرانی قلم را طوری در دستش چرخانده و به رقص درآورده تا به همان زیبایی و دلبرانگی عصر عاشورا، وجهی از وجود پربرتک مولای متقیان را به تصویر بکشانند که مظهر مهربانی و یتیم‌نوازی بی‌مانند اوست.

این تابلوی زیبا، «پناه» نام دارد و حضرت علی (ع) را در حالی به تصویر کشیده که در کودک یتیم را در آغوش دارد و دست پرمهرش را بر سر آنان می‌کشد. گرچه غم سنگین یتیمی در چهره کودکان پیداست اما رنگ‌های زیبای به‌کاررفته در اثر، روح و شوری به آن بخشیده تا اوج عواطف و مهربانی پدانه حضرت عشق را به تماشا بگذارد و نور امید را در دل بیننده اثر زنده نگه دارد.

فرشچیان در سال ۱۳۵۶ به تابلوی زیبای «یتیم‌نوازی علی»، جان بخشید و

تجسم یک ارادت خاص

مجسمه «عشق علی»، گواه عشق و ارادت هموطنان شمالی ما به حضرت علی(ع) است که خسرو نعمتی از اهالی بابل آن را خلق و به آستان امام هشتم اهدا کرده است. این اثر که هم‌اکنون در محل موزه هدایای مقام معظم رهبری در معرض نمایش است از جنس برنج بوده و با تکنیک ریخته‌گری خلق‌شده به این ترتیب که عبارت «عشق علی» علیه‌السلام در ترکیبی پیچشی دوبار تکرارشده و بر پایه‌ای نصب شده است.

قطعات این اثر به‌صورت جداگانه ریخته‌گری و به‌وسیله جوشکاری به هم متصل شده و سپس یک لایه لعاب طلایی روی کل کار داده شده است.

تابلوی نقاشی با عنوان «واقعه غدیر خم» در موزه آستان قدس رضوی

علی مع القرآن و القرآن مع علی

هنرمندان رزجانی هم ارادت خود به امام اول شیعیان را با خلق یک تابلوی خطاطی مزین به خط نستعلیق و هنر تذهیب نشان داده‌اند. خالق این اثر، جلیل خدایی است که کلام مبارک پیامبر اکرم(ص) در وصف مولا را که می‌گوید: «علی مع القرآن و القرآن مع علی»، خطاطی و تذهیب کرده و دو سال پس از خلق آن، یعنی در سال ۱۳۸۲ آن را به موزه آستان قدس رضوی اهدا کرده‌است. در زمینه این تابلوی نفیس که اکنون در محل موزه هدایای رهبر معظم انقلاب به تماشا گذاشته شده و همچنین در چهارگوشه آن، نقوش الوان تذهیب و در گوشه سمت چپ بالای آن «بسم... الرحمن الرحیم» خطاطی شده‌است.

تفاهم‌نامه‌ای میان کتابخانه‌های عتبه حسینی و آستان رضوی

سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی و بخش امور فکری فرهنگی آستان مقدس حسینی، به منظور بهره‌گیری از ظرفیت‌های علمی دو طرف و با هدف رشد علمی دو عتبه حسینی و رضوی، به امضای تفاهم‌نامه دست یافتند.
تبادل تجربیات در حوزه‌های دیجیتال سازی منابع، تبادل فهراس و تصاویر کتب خطی، چاپ‌سنکی، چاپی، فراهم کردن امکان دستیابی به منابع دیجیتال و همچنین مرمت آثار باستانی دو طرف از مهم‌ترین مفاد این تفاهم‌نامه است. / جام‌جم دلی

تو خدایی یا بشری؟

یک تابلوی خطاطی که به هنر تذهیب آراسته شده، اثر دیگری است گره‌خورده به زلف مولای متقیان که ارادت محمد نعمتی ارسنجانی را به آن امام همام نشان می‌دهد. ارسنجانی در این اثر که آن را در سال ۱۳۷۹ خلق و ۱۸ سال بعد به آستان قدس تقدیم کرده، شعری از محمد بن ادریس شافعی، پیشوای مذهب شافعی در مدح حضرت علی(ع) را به هنر خطاطی آراسته است.

شعری که ترجمه فارسی‌اش می‌شود این عبارات حیرت‌انگیز: «اگر شان و مقام امیرالمومنین(ع) آن‌گونه که هست آشکار می‌شد؛ هر آینه تمام مردم یک‌باره در برابرش به سجده می‌افتادند. در فضیلت و مقام مولای ما علی(ع) کافی است که در خدایی او شک کردند. شافعی مُرد و از دنیا رفت در حالی که تفهیمد آیا علی(ع) پروردگار اوست یا خداوند، پروردگار اوست؟»

لوان المرتضی ابدی محلهٔ / لصار الناش ظُراً شَجْداً له کفی فی فضل مولانا علی / وقوع الشک فیه آنه الله و مات الشافعی و لیس پدری / علی رُبه ما رُبُّهُ الله این شعر به خط نسخ با مرکب مشکی نوشته شده و ترکیب «یا کافی است که در خدایی او شک کردند. شافعی مُرد و از دنیا رفت در حالی که تفهیمد آیا علی(ع) پروردگار اوست یا خداوند، پروردگار اوست؟»

از حرم شاه‌نصف

تاحرم شاه‌خراسان

اگر دلتان خواست در این و انفسای دوری از دلدار و فاصله‌ای که بین ما و صحن و سرای مولا افتاده، حرمش را در آغوش بکشید و یک دل سیر تماشایش کنید، کافی است نگاهتان را رها کنید در آسمان یک قطعه کاشی هفت‌رنگ که از حرم شاه‌نصف دل کنده آمده و نشسته در حرم فرزندش شاه خراسان و زینت بخش موزه رضوان شده‌است. این کاشی که تاریخ قاجاریه را بر جبین دارد و اکنون در موزه هدایای رهبر معظم انقلاب نگهداری می‌شود، دارای نقوش گیاهی و ختایی در زمینه لاجوردی و نقوش اسلیمی در زمینه فیروزه‌ای رنگ است که در یک قاب طلایی‌رنگ که حاشیه‌اش به رنگ قهوه‌ای با نقوش انتزاعی است، جا گرفته‌است.

کاشی زیبای ایوان حرم مولا را مصطفی فروتن، مدیرعامل سازمان مردم‌نهاد جامعه صالحین در نوروز ۱۳۹۱ به رهبری اهدا کرده‌است.

نشان ارادت مردمانی که علی را سب نکردند

می‌دانند. نشانی از این ارادت اما در موزه آستان قدس هم به چشم می‌خورد؛ یک لوح یادبود که مربوط به نخستین همایش ملی افتخارات سیستان و مزین به نام حضرت علی است و در سال ۱۳۸۷ از سوی دانشگاه زابل به مقام معظم رهبری اهداشده است. روی این لوح سخنی از حاج زین العابدین شیروانی، صوفی معروف قرن ۱۳ در کتاب «حقائق السیاحه» درباره این‌که مردم سیستان در زمان معاویه، لعن امام علیه‌السلام را نکردند به‌وسیله لیزر نوشته‌شده است. متن عبارت فوق به این شرح است: «آفرین و هزار آفرین بر اهل سیستان که سب علی نکرد. شروان – حقائق السیاحه.‏»

کافی است یک بار، فقط یک بار به سیستان سفر کرده و چرخ‌ی در زابلستان خشک و باستانی زده باشید تا روح یک ارادت بزرگ و جمعی به اولین امام شیعیان جهان و دستگیر محرومان و بی‌پناهان را در فضای شهر حس کرده و عطر این عشق دوسویه را در هوای سیستان استشمام کنید؛ عطر و ارداتی که رد آن را در هر نقطه‌ای از شهر به چشم تماشا می‌کنید؛ آنجا که روی برق را از کوئل به دلگو می‌رساند- تکیه کردن- نیم‌تنه زمستانی (۱۴) منسوب به یمن- از انواع تراش‌های الماس در جواهرسازی- تکرار حرفی (۱۵) پریشان- مخلوط کردن- پسر معاویه.